

II. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΥΜΒΟΥ ΝΙΚΗΣΙΑΝΗΣ

Κατά μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1959 ὁμάς ἰδιωτῶν, ἔχουσα ἄδειαν ἀνασκαφῆς πρὸς ἀνεύρεσιν κεκρυμμένου θησαυροῦ, προέβη εἰς ἐκτεταμένην ἔρευναν μεγάλου τύμβου, εὐρισκομένου ἐπὶ τῆς πεδιάδος, βορείως τοῦ Παγγαίου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου ὥρας πορείας πρὸς Βορρᾶν τῆς Κοινότητος Νικησιάνης. Ὁ τύμβος οὗτος ἔχει διάμετρον 45 καὶ ὕψος 15 περίπου μέτρων (πίν. 52α).

Οἱ ἔρευνηται τοῦ τύμβου προέβησαν εἰς τὴν διάνοξιν μεγάλης ὑπογείου στοᾶς, ἣτις ἔχουσα κατεύθυνσιν ΝΑ.-ΒΔ. τέμνει εἰς δύο ὀλόκληρον τὸν τύμβον. Ἐκ τῆς κεντρικῆς ταύτης στοᾶς ἐγένοντο μικρότεροι ὑπόγειοι τάφροι πρὸς τὴν περιφέρειαν τοῦ τύμβου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀνευρέσεως τάφων. Ἡ ἐργασία ὅμως αὕτη ἦτο ἄκρως ἐπικίνδυνος, ἀνὰ πᾶσαν δὲ στιγμὴν ὑφίστατο κίνδυνος ἀμέσου κατολισθήσεως ὄγκων χωμάτων, λόγῳ τῆς σαθρότητος αὐτῶν καὶ τῶν κενῶν, τὰ ὅποια εἶχον δημιουργήσει εἰς τὰ στρώματα τῆς ἐπιχώσεως τοῦ τύμβου διάφορα ἄγρια ζῶα.

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη ἡμερῶν τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν ἀνευρέθη εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ τύμβου, παρὰ τὴν νοτιοανατολικὴν πλευρὰν αὐτοῦ, εἰς κιβωτιόσχημος τάφος — τάφος 1 — ἐκτισμένος διὰ πλακῶν σχιστολίθου. Ἐν συνεχείᾳ, κατὰ τὰς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας τῶν ἐρευνῶν, ἀπὸ τῆς 19ης Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 3ης Μαρτίου, ἀνευρέθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ κέντρου τοῦ τύμβου ἕτεροι 3 κιβωτιόσχημοι τάφοι (2-4) ἐκτισμένοι διὰ πλακῶν ἀσβεστολίθου. Ἐκτὸς τοῦ τάφου 1, ἐνθα ὑπῆρχε παχὺ στρῶμα ξυλανθράκων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔκειντο τὰ ὄστα τοῦ νεκροῦ, εἰς τοὺς ἑτέρους τρεῖς τάφους δὲν παρατηρήθη καῦσις (πίν. 52β).

Τὰ εὐρήματα τῶν τεσσάρων τούτων τάφων, ἅτινα ἐκτίθενται ἤδη εἰς τὸ Μουσεῖον Καβάλας, εἶναι λίαν ἀξιόλογα. Ἀνευρέθησαν ἐντὸς αὐτῶν ἀξιολογώτατα ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ ἀγγεῖα καὶ σκεῦη (σκύφοι, κάνθαροι, ἡθμός, ἀρυτήρες, κάδος), τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων φέρουν κρουστήν ἢ ἐμπέστον διακόσμησιν (πίν. 53α), μελαμβαφῆ καὶ ἐρυθρόμορφα ἀγγεῖα καὶ ὀξυπύθμενοι ἀμφορεῖς (πίν. 52γ), χρυσᾶ κοσμήματα, τρεῖς χρυσοὶ στατῆρες τοῦ βασιλέως Φιλίππου Β' καὶ μέγας ἀριθμὸς ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων τοῦ Φιλίππου Β', τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς πόλεως τῶν Φιλίππων (πίν. 54). Ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα εἶναι διὰ τὴν τέχνην των καὶ ἔξοχον κατάστασιν διατηρήσεως σειρὰ 7 εἰδωλίων διαφόρων τύπων — εἰδῶλια γυναικῶν, Ἐρώτων

(πίν. 55), κουροτρόφων— ἅτινα ἀνευρέθησαν ἐντὸς τοῦ τετάρτου τάφου καὶ διατηροῦν θαυμασίως τὴν πολυχρωμίαν των. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ εὐρήματος δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τὸ ὅτι πρόκειται περὶ ἐξόχων ἔργων τέχνης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὅτι τῇ βοήθειᾳ τῶν νομισμάτων δύνανται νὰ χρονολογηθῶν ταῦτα ἀκριβῶς. Πράγματι, ἐκτὸς τῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Β', ἅτινα ἐκυκλοφόρουν καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, ἅπαντα τὰ ὑπόλοιπα νομίσματα εἶναι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ἡ ἔρευνα τοῦ τύμβου ἐπανελήφθη κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου διὰ τῆς χορηγηθείσης ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας πιστώσεως. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς ἐπιχώσεως καὶ ἡ συστηματικὴ ἀνασκαφὴ τοῦ τύμβου ἦσαν λίαν δαπανηραί, περιωρίσθη κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν διάνοξιν τάφρων, διαφόρου πλάτους, ἐκ τῆς περιφερείας τοῦ τύμβου πρὸς τὸ κέντρον, τὴν διεύρυνσιν τῆς μεγάλης ὑπογείου δοκιμαστικῆς τάφρου καὶ ἐν τέλει τὴν διάνοξιν μικρῶν ὑπογείων τάφρων ἐκατέρωθεν τῆς μεγάλης, περὶ τὸ κέντρον τοῦ τύμβου.

Κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας καὶ ἐντὸς τοῦ νοτιοδυτικῆς τεταρτημορίου τοῦ τύμβου ἀνευρέθη ὁ πέμπτος κιβωτιόσχημος τάφος τοῦ τύμβου — μήκ. 1.05 μ. πλ. 0.50 μ. καὶ ὕψ. 0.45 μ. — ἐκτισμένος διὰ πλακῶν σχιστολίθου ἐπὶ στρώματος ἀμμοχαλίκου. Ὁ τάφος ἀνήκεν εἰς ἄνδρα, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀνευρεθείσης ἐντὸς αὐτοῦ στλεγγίδος, ὁ δὲ νεκρὸς ἦτο ἐν μέρει κεκαυμένος. Ἐντὸς τοῦ τάφου τούτου, πλὴν τῆς στλεγγίδος, ἀνευρέθησαν ἐπίχρυσος στέφανος διαλελυμένος, δύο ἐπάργυροι χαλκοῖ κάρθρα, ραδινηῆς μορφῆς με ὕψηλὰς ἐστραμμένας πρὸς τὰ ἔσω λαβὰς, ὡς καὶ ἐπάργυρος χαλκοῦς σκύφος με διακόσμησιν ἐκτύπων ἐπιμήκων φύλλων (πίν. 53β), χαλκοῦς ἀρυτήρ, δύο μελαμβαφεῖς σκύφοι, δύο χαλκᾶ ψέλια, εἷς χαλκοῦς καὶ εἷς ἀργυροῦς δακτύλιος, 124 χαλκᾶ νομίσματα (35 τῶν βασιλέων Φιλίππου τοῦ Β' καὶ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ 89 τῆς πόλεως τῶν Φιλίππων) καὶ εἷς ἀρίστης διατηρήσεως καὶ τέχνης χρυσοῦς στατήρ τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Β' (πίν. 53γ).

Κατὰ τὴν διάνοξιν τῶν ὑπογείων τάφρων διεπιστώθη ἡ ὑπαρξίς στρώματος ἀμμοχαλίκου, κάτωθεν τοῦ ἐπιπέδου τῶν τάφων, ἅνω δὲ τῶν τάφων ἀγωγῶν ἐξ ὤμοῦ πηλοῦ, οἵτινες ὀδηγοῦν πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τύμβου καὶ προφανῶς ἐχρησίμευον διὰ χοάς.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

α. Ἀποψις ἀπὸ ΝΔ. τοῦ τύμβου Νικησιάνης Παγγαίου.

β. Ὁ τρίτος τάφος τοῦ τύμβου Νικησιάνης κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀνευρέσεως.

γ. Ὁξυπύθμενος ἀμφορεὺς ἐκ τάφου τοῦ τύμβου Νικησιάνης.

α. Χαλκοῦς κάδος με στόμιον κοσμοῦμενον ὑπὸ λεοντοκεφαλῆς ἐκ τοῦ τύμβου Νικησιάνης.

β. Χαλκοῖ ἐπάργυροι κώνητροι καὶ σκύφος ἐκ τοῦ πέμπτου τάφου τοῦ τύμβου Νικησιάνης.

γ. Χρυσοῦς στατήρ τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Β' ἐκ τάφου τοῦ τύμβου Νικησιάνης.

Χαλκᾶ νομίσματα τοῦ Φιλίππου Β', τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς πόλεως τῶν Φιλίππων.

Ειδώλιον "Ερωτος κρατούντος πτηνόν εκ του τετάρτου τάφου του τύμβου Νικησιάνης.